

Prikaz Vjesnika Državnog arhiva u Rijeci Svezak LXI/LXII

U lipnju 2020. godine izašao je novi svezak Vjesnika Državnoga arhiva u Rijeci, koji je na 496 stranica, kroz 23 rada donosi vrlo vrijedne priloge proučavanju prije svega arhivskoga gradiva, a preko njega povijesne zbilje. Ovogodišnji svezak uredili su Goran Crnković kao glavni te Markus Leideck kao odgovorni urednik. Slično kao što je bio slučaj i u prošlom broju radovi su podijeljeni u tematske skupine koje su naslovljene: Gradivo, Članci i rasprave, Dokumentni i svjedočanstva, Inventari i regeste te Osvrti i prikazi.

Uvodna riječ glavnog urednika G. Crnkovića odgovorila je na pitanje zašto se na naslovnici sveska nalazi u posljednje vrijeme vrlo aktualni Gabriele D'Annunzio, oko obljetnice čijeg se „ustoličenja“ u Rijeci podiglo dosta prašine kao i u ostalom u Hrvatskoj, ali i u Italiji, gdje su kako navodi glavni urednik G. D'Annunziju pridruženi gotovo epiteti, sjajnog pjesnika, slobodoumnika i sl. U uvodnoj riječi glavni je urednik dodatno pojasnio strukturu Vjesnika, za kojega svakako treba istaknuti da izlazi već kontinuirano 67 godina.

U prvoj tematskoj skupi Gradivo, nalazi se tek jedan, ali vrlo opsežan rad Borisa Zakoška i Sandra Poropata, koji na stranice Vjesnika donosi prikaz izložbe što se održala u Državnom arhivu u Rijeci, a pod naslovom *Rijeka 1919. – Fašizam prije fašizma*. Rad je objavljen na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku, te premda s crno-bijelim reprodukcijama, čija veličina ne garantira uvijek lako raspoznavanje sadržaja rad nudi vrlo vrijednu podlogu za proučavanje D'Annunzijeve boravka u Rijeci, kroz formu slikovnih izvora čija je uporaba vrlo važna u istraživanju suvremene povijesti.

Poglavlje Članci i rasprave otvara se radom dr.sc. Natke Badurine sa Sveučilišta u Udinama čiji rad *D'Annunzijeve okupacije Rijeke: prema transnacionalnom pamćenju* čiji je rad nastao kao produkt autoričinog izlaganja na skupu *Fiume 1919-2019*. Kako autorica ističe, cilj rada nije bio ponuditi novo tumačenje već poznatih povijesnih događaja već pokušati razumjeti narative koji se oko njega stvaraju, kao polazišnu točku razumijevanja hrvatsko-talijanskih odnosa, a koji su upravo kod D'Annunzija često bili oprečnih stavova.

Prof.dr.sc. Irvin Lukežić s Odsjeka za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Rijeci koji se bavio pitanjem riječke kavane nestale za vrijeme D'Annunzijeve okupacije. Delićeva kavana, kako autor navodi bila je savršeno mjesto za sastajanje različitih profila ljudi, a rad je narativ o kavani ispričao kroz prikaze dvojice vlasnika kavane odnosno posjetitelja Frane Vuksana.

S Teologije u Rijeci izv.prof.dr.sc. Marko Medved napisao je rad *Skandal blagoslova bodeža kao primjer zloporabe vjere. Gabriele D'Annunzio i crkveni život u Rijeci*. Rad tematizira vrlo slabo poznatu problematiku pokušaja D'Annunzija da u Rijeci uspostavi svojevrstnu alternativnu liturgiju, pri čemu se posebno koncentrira na događaj tijekom kojega je vojni kapelan blagoslovio D'Annunzijeve bodeže. Osim toga, autor raspravlja i o posljedicama takvoga čina na vjerski odnosno crkveni život Grada.

Igor Žic u svome prethodnom priopćenju naslovljenome *Nekoliko knjiga, autora i opažaja o problemu Gabriele D'Annunzija u Rijeci* predstavlja izbor literature koja se bavila problemom D'Annunzija i Rijeke u njegovom periodu, a svoj rad zaključuje kritičkim osvrtom na postavljanje spomenika D'Annunziju u Trstu.

Slijedeće prethodno priopćenje je naslovljeno *Prilog poznavanju života i djela Benjamina Grohovca*, autorice dr.sc. Maje Polić iz HAZU-ovog Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Rijeci. Koja je svoj rad posvetila kako navodi malo poznatom profesoru povijesti i zemljopisa za kojega autorica smatra da je dao veliki doprinos razvoju nastave djelatnosti, ali i političke scene u vrlo burnim vremenima.

Ivan Pederin u svome radu bavi se istraživanjem korijena iredentizma, u kojemu otvara pitanja porijekla, uzroka, ali i motivacije za stalnim kako autor navodi „otimanjem“ za dalmatinsku obalu.

Izvorni znanstveni rad Ljubinke Toševe Karpowicz bavi se riječkim masonima u razdoblju od studenog 1918. do 12. rujna 1919. godine odnosno djelovanjem Talijanskog nacionalnog vijeća. U radu autorica donosi uvijek intrigantne podatke o masonskoj loži, kao i njezini odjecima, objašnjavajući pri tome složenost političke situacije u Rijeci toga vremena.

Velid Đekić iz Muzeja grada Rijeke u radu *Šest priloga o D'Annunziju i danuncijadi*, ukazao je na potrebu sagledavanja problematike D'Annunzija iz više aspekata primjećujući da je to posebno potrebno u vremenima kada se ponovo rađa sve veći interes za njegov život i djelo. Autor donosi pregled vrlo relevantnih događaja, koje upotpunjuje zanimljiv izborom stihova i pjesama, pri tome upozoravajući kako je D'Annunzijo bio pjesnik, ali da svijest o njegovoj ulozi u povijesti ne smije ostati na tome.

Iduće tematsko poglavlje naslovljeno *Dokumenti i svjedočanstva*, započinje stručnim radom Gorana Moravčeka, koji donosi svjedočanstva Maksa Peča o zbivanjima u Rijeci, u već dosta puta spomenutom periodu.

Anton Mrakovčić svojim rukopisom je opisao susret s Talijanima u Puntu poslije Prvog svjetskog rata, kroz koji je predstavio period kako ga autor naziva Punatske republike, a koja je završila predajom otoka jugoslavenskim vlastima u travnju 1921. godine.

Svjedočanstvo svećenika dr. Antona Mrakovčića o teroru nad hrvatskim pučanstvom u Puntu na otoku Krku, stručni je članak djelatnika Državnog arhiva u Rijeci Mladena Urema, koji se tematski nastavlja na prethodni rad, čime ga dodatno dopunjuje prije svega korisnim informacijama kako bi se čitatelj bolje upoznao s likom i djelom Antona Mrakovčića.

Slavko Suzić autor je rada *D'Annunzio i njegova zločinačka vojska* koji je osim kratke kronologije događaja donio i zanimljive likovne priloge, od kojih se svakako može izdvojiti onaj iz crkve Sv. Mihovila u kojoj je D'Annunzijo prikazanu obliku samoga vruga.

Rad Marijana Kodrnja bavi se progonom slovenske obitelji Rolih iz Rijeke 1920. godine. Autor osim prikaza slučaja donosi i izbor osobne

korespondencije i pisama čime se pobliže daje uvid u život kako autor navodi za riječku javnost do sada gotovo nepoznate obitelji.

Drugi rad autorice Lj.T. Karpowicz nosi naslov *Pohrana u stanu paroha Save Kosanovića 13. i 22. rujna 1919. godine*, te donosi vrlo vrijedne popise inventara, namještaja i ostalih svojina riječke pravoslavne Crkve, među kojima su bila i pisma Nikole Tesle, koja nažalost nisu sačuvana.

Jonathan Bousfield svojim radom koji je prethodno bio objavljen i u Jutarnjem listu naslova *Pohvala kulturi nasilja*, nudi autorov osvrt na izložbu *Disobbedisco* u Trstu, uz to donoseći kritički pristup pitanjima revizionizma i glorifikacija D'Annunzija.

Isti autor objavljuje i rad na engleskom jeziku pod naslovom *Gabriele D'Annunzio and the Culture of Violence*, a u podnaslovu, premda malo nespretno sročenom, zapravo iznosi suštinsko pitanje rada *Was the Italian soldier-poet a liberator? Or a warning of the dark times to come?*

Nakon radova slijedi tematska cjelina pod nazivom Dokumenti, u kojoj se nalaze: *Rapallski ugovor*, *Anti-habsburška konvencija*, *Izjava jugoslavenskih zastupnika za krajeve što po Rapallskom ugovoru imaju da padnu pod Italiju*, Faksimil iz knjige *Rapallski ugovor* objavljenje 12. prosinca 1920. godine, faksimil iz časopisa *Odvjetnik* autora prof.dr.sc. Đure Rošića iz rujna 1968., te Nekrolog Aurelu Figatneru.

Potom slijedi prikazi inventara, tako Rina Blažić Abramović piše sumarni inventar *Lučke ispostave Krk u periodu 1945. do 1989. godine*, Luka Aničić se bavio inventarom *Zbirke fotografija Croatia line d.d.*, a isti autor pripremio je i *Zbirku fotografija Tvornice papira Rijeka*.

Na kraju u rubrici Osvrti i prikazi je rad Christiana Grailacha i Draška Maršanića, pod naslovom *Drenovčani u Prvom svjetskom ratu*, koji se nastavlja na rad D. Maršanića objavljenom u *Drenovskom listu* još u prosincu 2008. godine. Rad donosi velik broj arhivskih informacija poput popisa koji su vodili župnici, a prema broju reprodukcija i fotodokumentacije može usporediti i s puno opsežnijim radovima.

Zaključno, mora se reći da je kontinuitet izlaženja Vjesnika Državnog arhiva u Rijeci, uistinu impresivan čak i u vremenima kada postaje sve teže pisati, objavljivati i stvarati. Pa ipak, unatoč tome što se uvijek može pronaći pokoja zamjerka, Vjesnik svojom tradicijom svakako ostaje trajna vrijednost i važan prilog proučavanju riječke i zavičajne povijesti.

Bruno RAGUŽ

